

УДК 811.111'42'373.612.2:821.111](045)
DOI <https://doi.org/10.32782/folium/2026.9.8>

МОТИВ ЕМПАТІЇ У РОМАНІ КАДЗУО ІШІГУРО “KLARA AND THE SUN”: СИМВОЛІКО-ТРОПЕІЧНИЙ АСПЕКТ

Ольга Воробйова

*доктор філологічних наук, професор,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0000-0001-9039-9737
Scopus Author ID 57197713431
Web of Science Researcher ID T-8236-2017
o.p.vorobyova@gmail.com*

Валерія Спаська

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID ID 0009-0007-8517-1317
spaskavaleriia@gmail.com*

Ключові слова: *емпатія,
антиутопія, образ-символ,
метафоричні тропи,
метонімічні тропи,
метафтонімія, технологічне
відчуження.*

У статті розглянуто специфіку актуалізації мотиву емпатії у романі Кадзуо Ішігуро “Klara and the Sun” крізь призму ключових і супровідних образів-символів роману та тематично пов’язаної тропеїки, що сукупно формують цей мотив у контексті філософсько-етичної проблематики творів жанру антиутопії. Роман “Klara and the Sun”, де оповідь ведеться від першої особи – дівчинки-робота, яка живиться сонячною енергією, штучної приятельки і компаньонки іншої героїні роману, – проблематизує вияви емпатії і її відсутності у світі дистопії. У статті запропоновано модель образної системи роману, що містить ключові (Клара, Сонце) та супровідні образи-символи (Жебрак і собака, Крамниця, Пагорб), пов’язані з реалізацією мотиву емпатії, кожен з яких асоціюється з однією із засадничих філософсько-етичних проблем твору – технологічного відчуження, класової сегрегації, екологічної кризи. Розгортання цього мотиву значною мірою ґрунтується на взаємодії метафоричних і метонімічних тропів у створенні метафтонімічного образу Клари (ШТУЧНІСТЬ / СКОНСТРУЙОВАНІСТЬ замість ПРИРОДНОСТІ → СКОНСТРУЙОВАНИЙ АНТРОПОМОРФНИЙ ОБ’ЄКТ Є ЛЮДЯНА ІСТОТА) та персоніфікованого образу сонця (СОНЯЧНЕ СВІТИЛО Є ЛЮДИНА; ЕМПАТІЯ Є ЖИВЛЕННЯ / СВІТЛО). Супровідні образи-символи увиразнюють соціальний, лімінальний і випробувальний виміри емпатії андроїдки за допомогою низки метафор і метонімій: БЕЗХАТНИЦТВО замість САМОТНОСТІ; ЕМПАТІЯ Є БЛИЗЬКІСТЬ / ПРИВ’ЯЗАНІСТЬ; РОЗУМІННЯ Є БАЧЕННЯ / СПОСТЕРЕЖЕННЯ; ІМІТАЦІЯ / КОНСТРУЮВАННЯ ЕМПАТІЇ Є ТОВАР; ЕМПАТІЯ Є ПОДОЛАННЯМ ДИСТАНЦІЇ / ПРОХОДЖЕННЯМ ЧУЖОГО ШЛЯХУ; КРАМНИЦЯ замість ДОСТАТКУ; ЖЕРТОВНІСТЬ – ЦЕ ДІЯ. Синтез жанрової теорії антиутопії, засадничих положень когнітивної поетики та теорії образності, поряд із концепцією художнього символізму сприятиме глибшому розумінню механізмів художньої репрезентації емпатії у ракурсі технологізації суспільства та пошуку шляхів інтерпретації мовно-художніх явищ у філософсько-етичному контексті.

THE MOTIF OF EMPATHY IN KAZUO ISHIGURO'S "KLARA AND THE SUN": A SYMBOLIC-TROPOLOGICAL ASPECT

Olga Vorobyova

*Doctor of Sciences in Philology, Professor,
National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

Valeriia Spaska

*MA Student, Faculty of Linguistics,
National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»*

Key words: *empathy, dystopia, image-symbol, metaphorical tropes, metonymical tropes, metaphonymy, technological alienation.*

This paper addresses the specificity of the empathy motif in Kazuo Ishiguro's "Klara and the Sun" through the prism of its key and accompanying image-symbols, along with thematically related tropes, which jointly shape this motif within the framework of philosophical and ethical problematics of dystopian fiction. The novel, narrated in the first person by a solar-powered girl-robot – an artificial friend and companion to another of the novel's heroines – problematises manifestations of empathy and its absence in a dystopian world. The paper suggests a model of the novel's imagery system comprising key (Klara, the Sun) and accompanying (the Beggar Man and his dog, the Store, the Hill) image-symbols related to the empathy motif, each of them being associated with one of the novel's basic philosophical and ethical issues, those of technological alienation, class segregation, and ecological crisis. The unfolding of the above motif is to a great extent grounded in the interaction of metaphorical and metonymical tropes used to create Klara's metaphonymic image (ARTIFICIALITY / CONSTRUCTEDNESS stands for NATURALNESS → A CONSTRUCTED ANTHROPOMORPHIC ARTEFACT IS A HUMANE BEING) and the personified Sun's image (LUMINARY BODY IS A PERSON; EMPATHY IS NOURISHMENT / LIGHT). The accompanying image-symbols foreground the social, liminal, and trial-related dimensions of the android's empathy via the chain of metaphors and metonymies: HOMELESSNESS stands for LONELINESS; EMPATHY IS CLOSENESS / ATTACHMENT; UNDERSTANDING IS SEEING / OBSERVING; EMPATHY IMITATION / CONSTRUCTION IS A COMMODITY; EMPATHY IS BRIDGING THE DISTANCE / TRAVELING ANOTHER'S PATH; THE STORE stands for WELL-BEING; SACRIFICE IS ACTION. Synthesising the Genre theory of dystopia, the main assumptions of Cognitive poetics and Theory of imagery, along with the Conception of literary symbolism, will foster a deeper understanding of the mechanisms behind the literary representation of empathy viewed through the lens of society technologisation, as well as searching the ways of interpreting various linguistic and literary phenomena within the philosophical and ethical context.

Вступ. Сучасна англomовна проза у жанрі антиутопії дедалі активніше звертається до осмислення меж людського й штучного (Висоцька, 2024: 17; Прокопович, 2024: 126–127), а отже, й до художнього моделювання емпатії як здатності відчувати, розуміти й переживати емоційний досвід іншого (Скокова, 2022). У цьому контексті роман нобелівського лауреата, відомого британського письменника Кадзуо Ішігуро "Klara and the Sun" набуває особливої ваги, оскільки

розповідь у ньому ведеться від імені роботи-андроїда, однієї з так званих штучних приятелів чи приятельок (далі ШП) (англ. artificial friend) генетично відредатованих (*lifted*), проте нерідко самотніх підлітків, надприродна емпатійність якої є основою для вибудови наративу роману й способом непрямой критики техногенного суспільства.

Актуальність дослідження зумовлена кількома чинниками. По-перше, у гуманітаристиці

емпатія все більше стає об'єктом міждисциплінарного інтересу – від наратології з її спрямованістю на встановлення оповідних технік зображення емпатії (Keen, 2006: 207) до постгуманістичної етики турботи (Shankari & Karmakar, 2024: 169). Однак власне лінгвопоетичні механізми репрезентації емпатії у творах жанру антиутопії, зокрема на рівні образів-символів і сукупності тематично пов'язаних тропів, залишаються недостатньо вивченими (див. Таратута, 2024; Белехова & Шаповал, 2025; Мельник, 2026). Жанрова природа антиутопії передбачає тісний зв'язок мотиву емпатії з комплексом філософсько-етичних проблем – технологічного відчуження, класової сегрегації, екологічної кризи (Мірошниченко, 2025: 81–83; Мельник, 2026), – взаємодія яких з образною системою тексту потребує окремого системного опису.

Емпатія в досліджуваному романі не експлікується прямими номінаціями (*empathy*, *compassion*), а опредметнюється системою одиниць вторинної номінації – ключових (Клара, Сонце) і супровідних образів-символів (Жебрак і собака, Крамниця, Пагорб), дотичних до проблематики жанру антиутопії. Літературознавча рецепція роману зосереджена здебільшого на проблематиці постлюдини (Shankari & Karmakar, 2024: 171), неоміфологізму у технократичному суспільстві (Висоцька, 2024) та класової нерівності (Muhsina & Gnanamuttu, 2023: 174), тоді як власне лінгвопоетичний, символіко-тропείчний вимір репрезентації емпатії у контексті жанрової специфіки антиутопії ще не здобув системного висвітлення, що й зумовлює новизну розвідки.

Теоретичним підґрунтям дослідження слугують жанрова теорія антиутопії (Saleem, 2025: 32), теорії концептуальної метафори (Lakoff & Johnson, 1980: 3) і художнього символізму (Sadiq, 2023: 41; Long & He, 2021: 1269) та наукові студії явища метафтонії (Goossens, 1990: 323).

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад дослідження мотиву емпатії у творах жанру антиутопії, розкриття жанрово-стилістичних і філософсько-етичних вимірів аналізованого роману в ракурсі емпатії та системний опис образів-символів, що репрезентують цей мотив. Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань: 1) уточнити теоретико-методологічні засади дослідження; 2) розкрити жанрово-стилістичну й філософсько-етичну специфіку роману крізь призму проблем технологічного прогресу, класової нерівності та забруднення довкілля; 3) уточнити зміст поняття образу-символу в контексті роману-антиутопії; 4) описати ключові образи-символи (Клара й Сонце) та їхнє тропείчне підґрунтя; 5) схарактеризувати супровідні образи-символи роману

(Жебрак і собака, Крамниця, Пагорб) та їхні функції у розкритті мотиву емпатії.

Матеріал і методи дослідження. Матеріалом дослідження слугує текст роману Кадзуо Ішігуро “Klara and the Sun” (Ishiguro, 2021). Одиницями аналізу є емпатійно навантажені текстові фрагменти, мінімальний контекст яких становить речення або надфразова єдність, що містять символіко-тропείчну репрезентацію емпатійного досвіду персонажів.

Дослідження проведено в кілька етапів: з оперття на жанрову теорію антиутопії (Saleem, 2025: 32) встановлено зв'язок мотиву емпатії з базовою філософсько-етичною проблематикою жанру; шляхом контекстуально-інтерпретаційного аналізу визначено межі й функційне навантаження емпатійно маркованих фрагментів тексту; завдяки використанню методик лінгвостилістичного й концептуального аналізу (Lakoff & Johnson, 1980: 3; Goossens, 1990: 323) окреслено тропείчне підґрунтя ключових образів-символів роману; у руслі семіотичного аналізу художньої символіки (Sadiq, 2023: 41; Long & He, 2021: 1269) розкрито зміст наскрізних образів-символів твору як носіїв мотиву емпатії у романі.

Результати та обговорення. Антиутопія як жанр традиційно будується на загостренні певних тенденцій розвитку сучасного суспільства аж до їхніх граничних гіпотетичних виявів (Іванова, 2020: 80; Таратута, 2024: 250–251; Saleem, 2025: 32–33). Це дозволяє письменникам поставити під сумнів самоочевидність прогресу й випробувати етичні категорії в екстремальних умовах вигаданого світу, де здатність чи нездатність людини співпереживати визначає, наскільки гуманним чи дегуманізованим є зображене суспільство (Таратута, 2024: 253). У романі “Klara and the Sun” ця закономірність реалізується шляхом парадоксального зміщення емпатійного центру наративу до штучно сконструйованого суб'єкта – роботи-андроїда Клари, тоді як персонажі-люди демонструють вибірккову емпатію, значно послаблену соціальними й технологічними чинниками.

З погляду теорії наративної емпатії (Keen, 2006: 207–209) оповідь від імені ШП Клари, є потужним прийомом керування читацьким емоційним відгуком: поступове ототожнення свого «Я» з неантропологічною нараторкою-спостерігачкою дозволяє читачеві переосмислити категорію емпатії як таку. Звернення до словесної і концептуальної метафор (Lakoff & Johnson, 1980: 3–6) дає змогу простежити, крізь призму яких конкретно-чуттєвих образів (світло, живлення, тепло, геометричні форми) актуалізується концепт ЕМПАТІЯ; оперття на архетипні символи (Sadiq, 2023: 41–42) й культурні коди символіки

(Long & He, 2021: 1269–1270) уможливило опис наскрізних образів роману; залучення поняття метафтонімії (Goossens, 1990: 323–326) сприяє виявленню подвійної, метоніміко-метафоричної природи зазначених образів-символів як маркерів мотиву емпатії у досліджуваному романі.

Жанрова своєрідність роману полягає у поєднанні стилістичної стриманості, характерної для доробку Кадзуро Ішігуро (Довганич, 2020: 369), з принципом часткового, ненадійного знання, що його практикує оповідачка-роботка (Белехова & Шаповал, 2025: 263): світ постає перед читачем фрагментарно, крізь фільтр обмеженого і геометрично структурованого сприйняття Клари (*“the space had become partitioned into ten boxes, so that I no longer had a single unified picture of the view before me”* – Ishiguro, 2021: 30), яка не пояснює технологічних і соціальних реалій власного світу безпосередньо, а лише натякає на них: *“When I was still new in the house, I believed there were particular danger topics for Josie, and that if only the Mother could be prevented from finding routes to these topics, the Sunday breakfasts would remain comfortable”* (Ishiguro, 2021: 103).

У межах роману виокремлюються три філософсько-етичні проблеми, які формують тло мотиву емпатії: технологічний прогрес як чинник відчуження, класова нерівність і сегрегація та забруднення довкілля.

Технологічний прогрес у романі зображено амбівалентно: він сприяє формуванню штучно створених, але здатних на глибоке співпереживання істот (Клара), водночас призводячи до руйнування людських зв'язків. Генетично модифіковані діти (зокрема Джозі) навчаються вдома, використовуючи електронні пристрої, метафтонімічно позначені як прямокутники, або довгастики (*oblongs*), спілкуються з однолітками майже виключно під час спеціально організованих зустрічей (*interaction meetings*), а батьки компенсують власну емоційну відчуженість купівлею для дітей штучних приятелів.

Другою наскрізною проблемою роману є соціальна сегрегація, зумовлена практикою генетичного редагування (*lifting*), яка відкриває «удосконаленим» дітям доступ до якісної освіти й визнання, тоді як «неудосконалені» (зокрема сусідський хлопчик Рік) опиняються на узбіччі соціальних можливостей (Muhsina & Gnanamuttu, 2023: 174). Порівняймо: *“‘I suppose they have a point though,’ he said. ‘I don’t belong here. This is a meeting for lifted kids.’”* (Ishiguro, 2021: 93).

Ця обставина впливає на емпатійну близькість персонажів: стосунки Джозі й Ріка випробовуються на міцність під тиском соціальної нерівності, а сама ШП Клара стає маркером високого соціального статусу Джозі як її власниці.

Парадоксально, проте Клара не визнає цієї межі: вона виявляє однакове піклування про Ріка, Жебрака та інших незалежно від їхнього статусу, що увиразнює контраст між вибірковою людською й безумовною «штучною» емпатією. Наприклад: *“They have rough ways, but they may not be so unkind. They fear loneliness and that’s why they behave as they do”* (Ishiguro, 2021: 94).

Третя проблема – екологічна – оприямлена передусім через образи Будівельно-дорожньої машини (*Cootings Machine*) та Забруднення (*Pollution*), що затьмарюють сонячне світло на вулиці, де мешкала Клара до її продажу в сім'ю Джозі. Як бачимо, проблема забруднення довкілля є прямим продовженням проблеми технологічного прогресу: промисловий розвиток, що раніше ізолював людей одне від одного, тепер загрожує й самому джерелу емпатійного живлення Клари – сонячному світлу.

Кожна з окреслених проблем має свій образний корелят у художній системі роману, який маніфестовано у вигляді образів-символів, які її втілюють. Технологічне відчуження знаходить найповніше втілення в образі самої Клари, покликаної компенсувати брак живого людського контакту; класова сегрегація найповніше матеріалізується в супровідних образах Жебрака й Крамниці як символів кордону між світами достатку й злиднів, а забруднення довкілля – в антисимволі Будівельно-дорожньої машини, що прямо протистойть образу Сонця – універсальному джерелу емпатійного «живлення», яке протидіє усім трьом загрозам одночасно.

Поняття «образ», «символ» та «образ-символ» є нерозривно пов'язаними у ланцюжку послідовної кореляції: образ є формою мислення й засобом пізнання, що перетворює первинне буття на вторинне, чуттєво доступне (Хаботнякова, 2015: 190), тоді як символ вказує на щось, що перебуває поза межами його прямого значення, – внутрішній стан, ідею чи сенс, безпосередньо не тотожний зображуваному (там само) і більш значущий ніж це зображуване. Образ-символ, де символ «виростає» з образу (див. Белехова, 2002: 145), у плані змісту має комплексний характер (Ніконова, Хаботнякова, 2021: 109) і постає органічним поєднанням двох начал – образного та знакового (Горчак, 2009: 10). Його основу складає образне мислення, зумовлене здатністю людини уявляти один предмет крізь призму іншого (там само: 5), а сам він є імплікативним, металогічним, макроконтекстуальним і динамічним словесним утворенням, референція якого розщеплена між конкретним предметом і абстрактним конструктом свідомості, що з'ясується лише в межах цілого тексту (Белехова, 2002: 146; Горчак, 2009: 29).

Виходячи з цього, образ-символ розуміємо як художню одиницю, що поєднує чуттєву предметність образу зі здатністю символу виходити за межі прямої номінації, накопичуючи додаткові, нерідко архетипні смисли (Sadiq, 2023: 41; Long & He, 2021: 1269).

Розглянемо детальніше ключові й супровідні образи-символи роману як складники мотиву емпатії з акцентом на їхню тропеїчне підґрунтя.

Образ-символ Клари побудований на взаємодії метонімії й метафори в межах одного механізму тропеїзації – метафтонімії (Goossens, 1990: 323–326). Метонімічна основа образу полягає в тому, що Клара як штучна приятелька частково заміщує повноту людського емоційного зв'язку для оточуючих, залишаючись товаром, який можна купити в крамниці. Водночас ця концептуальна метонімія – ШТУЧНІСТЬ / СКОНСТРУЙОВАНІСТЬ замість ПРИРОДНОСТІ – послідовно метафоризується: Клара описує себе в категоріях, що виходять за межі інструментального розуміння (*see, think, believe, sense, confess, get better at watching, feel*). Відтак роботка-андроїд Клара поступово метафорично «олюднюється» в очах читача, кристалізуючись як концептуальні метафори ШТУЧНА ІСТОТА Є ОСОБИСТІСТЮ / СКОНСТРУЙОВАНИЙ АНТРОПОМОРФНИЙ ОБ'ЄКТ Є ЛЮДЯНА ІСТОТА.

На відміну від Клари, образ-символ Сонця побудований передусім на персоніфікації. Клара приписує сонцю статус живої, наділеної волею й добротою істоти – СОНЯЧНЕ СВІТИЛО Є ЛЮДИНА: *“I could understand that for all his kindness, the Sun was very busy; that there were many people besides Josie who required his attention; that even the Sun could be expected to miss individual cases like Josie, especially if she appeared well looked after by a mother, a housekeeper and an AF”* (Ishiguro, 2021: 130). У такий спосіб актуалізується архетипний вимір символу: Сонце постає втіленням позалюдського джерела піклування (Sadiq, 2023: 42). Навколо цього образу-символу вибудовується концептуальна метафора ЕМПАТІЯ Є ЖИВЛЕННЯ / СВІТЛО (див. Lakoff & Johnson, 1980: 4–5): турбота й підтримка осмислюються як світло, тепло й живлення – модель з подвійною мотивацією, фізичною (Клара як роботка живиться сонячним світлом) і морально-етичною (сонце «живить» емоційний стан людей).

Поряд з ключовими образами-символами у романі розгортається система супровідних образів-символів, які увиразнюють окремі грані мотиву емпатії, пов'язуючи їх з філософсько-етичними проблемами, описаними вище.

Інтегрований образ-символ Жебрака та його пса, яких Клара вважає врятованими сонцем

після важкої хвороби, виконує функцію провісника: повторюваність символічного «сюжету порятунку» (Жебрак :: Джозі) формує композиційний паралелізм. Прикметно, що маргіналізований, позбавлений суспільної уваги безхатко (БЕЗХАТНИЦТВО замість САМОТНОСТІ) стає об'єктом щирої емпатії як Клари, так і Джозі, її власниці, про що свідчить такий уривок твору: *“I felt sadness then, despite it being a good thing they'd died together, holding each other and trying to help one another”* (Ishiguro, 2021: 43). Можемо говорити про розвиток концептуальної метафори ЕМПАТІЯ Є ЖИВЛЕННЯ / СВІТЛО у бік її конкретизації – ЕМПАТІЯ Є БЛИЗЬКІСТЬ / ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ; ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ Є ПОРЯТУНКОМ ВІД САМОТНОСТІ.

Образ-символ Крамниці, де Клара перебуває, очікуючи на покупця, функціонує у романі подвійно: як символ соціальної статусності (КРАМНИЦЯ замість ДОСТАТКУ) і як символ пороговості, лімінальності – межі між двома статусами дівчинки-андроїда: статусом товару й статусом суб'єкта емпатійних стосунків. Вітрина, крізь яку Клара спостерігає за перехожими, є просторовим аналогом мотиву спостереження-як-передчуття емпатії: ще до того, як стати «приятелькою», Клара вже практикує співпереживання: *“And I could see the weariness in the boy AF's walk, and wondered what it might be like to have found a home and yet to know that your child didn't want you”* (Ishiguro, 2021: 20). Звідси виводимо концептуальні метафори РОЗУМІННЯ Є БАЧЕННЯ / СПОСТЕРЕЖЕННЯ і ЕМПАТІЯ Є ПРОХОДЖЕННЯМ ЧУЖОГО ШЛЯХУ. Крім того, статус крамниці як місця купівлі-продажу імпліцитно повертає читача до проблеми технологічного відчуження: емпатія, втілена у Кларі як техногенному артефакті, від самого початку є товаром – ІМІТАЦІЯ / КОНСТРУЮВАННЯ ЕМПАТІЇ Є ТОВАР.

Образ Пагористої місцевості, яку Клара та Рік долають на шляху до стодоли містера Макбейна, де, на переконання Клари, спочиває сонце, формує просторовий символ випробування й сходження. Подолання фізичної відстані увиразнює метафору морального зусилля, яке Клара докладає заради збереження життя Джозі (ЕМПАТІЯ Є ПОДОЛАННЯМ ДИСТАНЦІЇ): шлях угору прочитується як аналог жертвовного паломництва (ЖЕРТОВНІСТЬ – ЦЕ ДІЯ), характерного для архетипної моделі звернення до вищої сили (Sadiq, 2023: 41). Порівняймо: *“Rick moved confidently, crashing through the grass, and since his arms were occupied holding me, most of the impact was taken by his head and shoulders. I felt sorry about this, and that there was so little I could do myself to push back the grass”* (Ishiguro, 2021: 178).

Отримані результати засвідчують, що мотив емпатії розгортається у романі на перетині жанрової логіки антиутопії та системи образів-символів, ядро якої становлять метафтонімічний образ Клари й персоніфікований символ Сонця, а периферію – супровідні образи-символи, кожен з яких асоціюється з однією із засадничих філософсько-етичних проблем твору. І хоча питання про застосовність терміна «емпатія» до штучного суб'єкта залишається дискусійним, мовна тканина роману розвиває межу між «справжньою» і «змодельованою» емпатією (Shankari & Karmakar, 2024: 173).

Висновки. Результати проведеного дослідження способів актуалізації мотиву емпатії у романі-антиутопії Кадзуо Ішігуро “Klara and the Sun” підтверджують, що жанрово-стилістичні особливості роману ґрунтуються на притаманній творам жанру антиутопії філософсько-етичній проблематиці, зокрема питанням технологічного відчуження, соціальної сегрегації та забруднення довкілля, яка формує смислове тло творення мотиву емпатії. Ключовими образами-символами, що визначають розгортання цього мотиву у романі, є дівчинка-роботка Клара, образ якої побудовано на взаємодії метонімії (ШТУЧНІСТЬ / СКОНСТРУЙОВАНІСТЬ замість ПРИРОДНОСТІ) й метафори (ШТУЧНА ІСТОТА Є ОСОБИСТІСТЮ) як складників концептуальної метафтонімії СКОНСТРУЙОВАНИЙ АНТРОПОМОРФНИЙ ОБ'ЄКТ Є ЛЮДИНА ІСТОТА, та образ Сонця, репрезентований тропеикою персоніфікації (СОНЯЧНЕ СВІТИЛО Є ЛЮДИНА) й концептуальною метафорою ЕМПАТІЯ Є ЖИВЛЕННЯ / СВІТЛО. Супровідні образи – Жебрака й собаки, Крамниці та Пагорба, що увиразнюють різні виміри емпатійного досвіду роботи-андроїда, оприявлено у цілій низці концептуальних метафор і метонімії, дотичних до концептів ЕМПАТІЯ, ЖИВЛЕННЯ / СВІТЛО, ПРИВ'ЯЗАНІСТЬ, САМОТНІСТЬ і ДІЄВА ЖЕРТОВНІСТЬ.

Перспективи подальших досліджень актуалізації мотиву емпатії у романі-антиутопії Кадзуо Ішігуро вбачаємо у проведенні кількісного аналізу, спрямованого на встановлення закономірностей і відмінностей у функціонуванні тропеико-нарративних структур оригіналу й перекладу роману, що втілюють зазначений мотив, шляхом їх зіставлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белєхова, Л. І. (2002). *Образний простір американської поезії: лінгвокогнітивний аспект* [Дис. докт. філол. наук, Київський національний лінгвістичний університет].
2. Белєхова, Л. & Шаповал, О. (2025). Неприродний наратив у романі Кадзуо Ішігуро «Клара і Сонце» у когнітивно-нараторологічній перспективі. *Вісник науки та освіти*, 10(40), 256–266. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10\(40\)-256-266](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-10(40)-256-266)
3. Висоцька, Н. О. (2024). (Нео)міфологічна «свідомість» штучного інтелекту в технократичній дистопії Кадзуо Ішігуро. *Матеріали Всеукраїнської наукової конференції «Література в деталях: культурологічний аспект» (XXI Філологічні читання пам'яті Н. С. Шредер)* (с. 17–20). Тріменс ЛТД.
4. Горчак, Т. Ю. (2009). *Словесний образ-символ в американській поезії XX століття: когнітивно-семіотичний аспект* [Дис. канд. філол. наук, Київський національний лінгвістичний університет].
5. Довганич, М. В. (2020). «Японський» контекст романів Кадзуо Ішігуро. *Записки з романо-германської філології*, 1(44), 360–374. [https://doi.org/10.18524/2307-4604.2020.1\(44\).211029](https://doi.org/10.18524/2307-4604.2020.1(44).211029)
6. Іванова, А. О. (2020). Жанрові особливості антиутопії: теоретичний аспект. *Закарпатські філологічні студії*, 3(13), 77–81. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-3.14>
7. Мельник, Т. (2026). Трансформація гуманізму як орієнтир формування соціальної та етичної відповідальності особистості (на матеріалі роману К. Ішігуро «Клара і Сонце»). *Journal of Cross-Cultural Education*, 1(7). [https://doi.org/10.31652/2786-9083-2026-7\(1\)-92-102](https://doi.org/10.31652/2786-9083-2026-7(1)-92-102)
8. Мірошниченко, Л. (2025). Варіації взаємодії людини і соціальної роботи в імажинативному експерименті Кадзуо Ішігуро – романі «Клара і Сонце». *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика*, 2(38), 78–85. <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2025.38.11>
9. Ніконова, В. Г., Хаботнякова, П. С. (2021). Генеза біблійного образу-символу в лінгвістичній парадигмі. In *Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries* (с. 102–119). Baltija Publishing. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-031-5-29>
10. Прокопович, Л. В. (2024). Проблематика морально-етичних меж біотехнологій в контексті антиутопій. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*, (3), 125–130. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.3.15>
11. Скокова, Н. (2022, 10 січня). Засторога на майбутнє. *Kyiv Daily*. <https://kyivdaily.com.ua/klara-i-soncze-2/>

12. Таратута, С. Л. (2024) Жанр антиутопії в творчості Кадзуо Ішігуро: традиції і новаторство. *Сучасні дослідження з іноземної філології*, 2(26), 237–258. <https://doi.org/10.32782/2617-3921.2024.26.237-260>
13. Хаботнякова, П. С. (2015). Кореляція понять “образ”, “символ” та “образ-символ” у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладах творів Френка Перетті). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*, 18(2), 190–194.
14. Goossens, L. (1990). Metaphonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. *Cognitive Linguistics*, 1(3), 323–340.
15. Keen, S. (2006). A theory of narrative empathy. *Narrative*, 14(3), 207–236. <https://doi.org/10.1353/nar.2006.0015>
16. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
17. Long, J., & He, J. (2021). Cultural semiotics and the related interpretation. In *Proceedings of the 2021 International Conference on Public Relations and Social Sciences (ICPRSS 2021)* (pp. 1268–1272). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.211020.340>
18. Muhsina, M. S., & Gnanamuttu, L. A. (2023). A critical study of genetic enhancement through ‘lifting’ in Kazuo Ishiguro’s *Klara and the Sun*. *Journal of the Asiatic Society of Mumbai*, 96(32), 173–179.
19. Sadiq, M. A. (2023). Through archetypal criticism in Shakespeare’s *The Merchant of Venice*. *European Journal of English Language and Literature Studies*, 11(2), 40–48. <https://doi.org/10.37745/ejells.2013/vol11n24148>
20. Saleem, F. (2025). Exploring dystopian literature as a medium to critique and reflect on contemporary societal issues. *Synergy: International Journal of Multidisciplinary Studies*, 2(4), 32–44. <https://doi.org/10.63960/SIJMDS-2025-2478>
21. Shankari, G., & Karmakar, M. (2024). Compassion, empathy, and trust: A study of posthuman care in Kazuo Ishiguro’s *Klara and the Sun*. In D. A. Karras et al. (Eds.), *Integrating advancements in education and society for achieving sustainability* (pp. 169–174). Routledge.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Ishiguro, K. (2021). *Klara and the Sun*. Faber & Faber.

Дата першого надходження статті до видання: 08.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 03.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 01.10.2026



Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)